

שאלה 1

שאלה: כשבא אדם וטוען שהוברר לו חוב שעבורו גם התכוון בהפקדה (ז"א אם התכוון רק עבורו פשיטא שכשמתברר הבע"ח הכסף עובר אליו, אבל בסתמא) – האם אמרין שלא ברור למי שייך הכסף כיוון שהוא הוקנה עבור כל הבעלי חובות שאינם ידועים, ועפ"י דיני הקדימה ממילא לא שייך להחזיר לאדם מספק שמא יש בעל חוב קודם, או דמקנין בכל מקום בתנאי?

תשובה: אם לא ידוע על חובות אחרים – מחזירים לו ולא חוששים. ויש להוסיף שאף דבר שאינו יכול להוציאו בבית דין, כיוון שהבעלי דינים מעוניינים לא להשתמש במוחזקות, אין בזה דין מוחזקות (כפי שביאר בשערי יושר, שער ה' פרק ט"ז).

שאלה 2

שאלה: האם מהני ההשבה או צרכי רבים גם עבור חוב הלוואה שנשכח, כיוון שבגמרא הוזכר רק גזילה, או שלפחות "זכין" יועיל?

תשובה: צרכי רבים נצרך לגזילה ולנזק, ולא נצרך לחובות מחמת הלוואות או מציאות, ואם אינו יודע למי חייב חובותיו מחמת הלוואה וכדומה – אינו חייב להשיב. אולם אם רוצה להיות נקי מחובות אלו, מועילה ההקנאה שעושים בקרן "יהא מונח".

שאלה 3

שאלה: האם צריך להתנות שלא מתכוונים להקנות למי שאינו מעוניין, או שבכל מקום לגביו אין זכין והוא לא מפריע בקניין?

תשובה: לא צריך להתנות, כיוון שאינו מעוניין – אין זכין.

שאלה 4

שאלה: בעל תשובה שאמרין "תקנת השבים" – האם יש לו עניין בכל זה להפקיד בקרן?

תשובה: לגבי בעל תשובה – יעשה צרכי רבים עד שיצא הספק מליבו (עי' חו"מ סי' שס"ה). ולא נאמרה תקנת השבים בגזל כשיש ספק ואינו יודע ממי גזל (כמבואר בפתחי תשובה חו"מ סי' שס"ו סק"ב). ולכן בעל תשובה שגזל בהיותו אינו שומר תורה ומצוות ואינו יודע ממי גזל – צריך לעשות תקנת צרכי רבים או לתרום לקרן "יהא מונח".

שאלה 5

שאלה: האם שייך גם צרכי רבים וגם הקנאה לנגזל, או שצריך תנאי ומהני חד?

תשובה: שייך לעשות שניהם, אך נתינה לקרן "יהא מונח" זוהי השבה מעלייתא ועדיפה מצרכי רבים (שאינה השבה מעלייתא, כמבואר בבבא בתרא פ"ח). בצרכי רבים, כשימצא הנגנב מחוייב להחזיר לו את מה שלא קיבל עדיין.

שאלה 6

שאלה: איך מועיל קניין לאדם לא ידוע?

תשובה: כתב המנחת חינוך (מצוה שנז ושצב) שמועיל קניין להקנות לאדם אף שלא ידוע מי הוא, ורק שיבוא אליהו ידעו מי הוא. אמנם האמרי בינה (דיני פדיון הבן סימן ח') פקפק בזה, אבל גם לדבריו יש לומר שרק כשאין מה לעשות עם הדבר המוקנה פקפק, אבל כאן שמשתמשים עם זה להלוואה – בוודאי שניחא ליה בכך ומועיל. וכן כיוון שהדבר יתברר שיבוא אליהו, שפיר מועיל הקניין.

שאלה 7

שאלה: האם צריך לעשות ואיך עושים ליורשים העתידיים, שמא אחד מהם לא ניחא ליה? (שאלת הגרמ"ה הירש)

תשובה: יש אומדנא ברורה שכשבלאו הכי אין מה לעשות עם כסף זה, כל אדם ניחא ליה בכך על אף חסרונות שיכולים להיות בזה.

שאלה 8

שאלה: יודע שחייב לפחות 100 אבל אולי 500 ספק – האם דינו שונה?

תשובה: אם זה ספק אמיתי – ייתן עד שיצא הספק מלבו (חו"מ שס"ה).

שאלה 9

שאלה: עד כמה מחוייב לטרוח לחפש את בעל החוב כשנסגרה החנות וכדומה, וכמה צריך להוציא על זה – האם גם יותר מדמי חובו?

תשובה: צריך לטרוח בגופו ככל מצוות עשה, ובפרט כאן שזה לתקן את הלא תעשה. אך אינו צריך להוציא ממון עבור זה, כמבואר בבבא קמא ק"ג שרק בגזל ונשבע צריך לשלם על כך (עי' פני יהושע ב"ק קג, מנחת חינוך מצווה ק"ל, ודברי יחזקאל סי' י"ג).